

Gospodar in gospodinja

LETO 1939

8. NOVEMBRA

STEV. 45

Pred zimo

V sadovnjaku in v zelenjadem vrtu so zdaj nujna dela, ki jih je treba opraviti na vsak način pred snegom, in preden pritisne hujši mraz. Naj torej s sledečimi vrsticami opozorimo sadjarje in vrtnarje na ta dela, ki jih ni odlašati, ako se hočemo obvarovati škode.

V sadovnjaku

Jesenska saditev sadnega drevja bi se morala končati čimprej, vsaj pa do srede tega meseca. Le ko bi bilo posebno lepo, suho vreme, bi izjemoma tudi še pozneje lahko posadili kako drevo. Toda čim kasneje, tem slabše. Pri taki pozni saditvi je pa neizogibno potrebno, da pokrijemo kolobar okrog na novo posajenega drevesa z drobnim (ne svežim ali slamatim) gnojem in po vrhu še s smrekovimi vejami. Letos imamo izredno slabo, mokro jesen in marsikdo bo moral odložiti sajenje na pomlad. Ako ima drevje že doma in ga pred zimo ne more saditi, ga je treba čez zimo zanesljivo zavarovati pred voluharji in mišmi. Položi naj drevo tesno poleg drevesa kar na tla (brez jame in brez jarka), med korenine, med debelca in med vejevje v vrhovih naj nadeva na kratko sesekljanih brinjevih vej. Na korenine naj potem nameče na debelo zemlje, debela in vrhove naj pa dobro pokrije s smrekovimi ali kakšnimi drugimi vejami.

Ne pustite mladega, pred enim ali več leti posajenega sadnega drevja čez zimo v celini, ampak obnovite kolobarje vsaj en do poldrugi meter v premeru (po starosti drevesa). V to svrhu rušno globoko preštihajte in jo obračajte narobe ter pustite v grudah. Če le kako mogoče, pokrijte obdelani kolobar z gnojem, ki pa naj ne sega do debela, ampak naj se namesti le bolj proti robu kolobarja.

Zavarujte mlado sadno drevje, pred vsem jablane, pred zajcem! Dokler velja sedanji lovski zakon, ni nobene

druge pomoči, ako hočemo drevje obvarovati pogina. Zavarujmo tako, da bomo brez skrbi, pa naj bo zima kakršnakoli. Razne maže niso nikdar popolnoma zanesljive, lahko pa z njimi drevo zelo oškodujemo.

Pred zimo pograbimo do čistega listje pod sadnim drevjem in ga sežgimo. V njem prezimujejo trosi raznih glivic, ki povzročajo bolezni na sadnem drevju in sadju, zlasti škrlup; ako pustimo listje na tleh, se spomladi raznesejo trosi neovirano po drevju in ga okužijo. Žal, da tega naši sadjarji kar ne morejo verjeti. Marsikdo listje sicer pograbi, pa ga spravi v listnico pri hlevu. Ne pomisli pa, da se od ondot bolezen širi po sadovnjaku prav tako, kakor bi bil pustil listje pod drevjem.

Kjer se je bati malega zimskega pedica, ki je posebno nevaren češnjam, pa ne prizanaša tudi drugemu sadnemu drevju, je zdaj zadnji čas, da opazemo debela z lepljivimi pasovi, da tako zadržimo in polovimo samice, ki lezejo ob sedanji letni dobi iz zemlje in silijo po debelu (ker nimajo kril), v vrhove sadnih dreves, kjer zalegajo jajčeca; iz njih se spomladi izvale gosenice — pedici.

Ob lepem vremenu pa že lahko začnemo s snaženjem in zimskim škropljenjem sadnega drevja. Seveda, to delo ni tako nujno kakor prej naštet, ker se opravlja lahko tja do pomladi. Vendar pa nam bo v veliko olajšanje, ako vsaj nekaj opravimo pred zimo, kajti za pomlad nam itak ostane še dokaj drugega dela.

Preglejmo večkrat sadno shrambo in zalogo sadja, da po možnosti preprečimo vsako kvarjenje. Skrbimo za nizko toplino in za primerno vlago! Ob toplem vremenu zračimo ponoči, ob mrzlem pa podnevi. Sadje naj bo v temi, ker tako bolj počasi zori.

V zelenjadnem vrtu

Za spravljjanje zelenjadi v zimske shrambe je prišel pravi čas. Spravljajmo pa le v lepem, suhem vremenu! Mokra, v dežju spravljena zelenjad je zelo nagnjena k gnilobi. Tudi zimska shramba naj bo kolikor mogoče suha. Spravimo pred mrazom na varno kolikor največ moremo! V sedanjih kritičnih časih je pred vsem važno, da ne pustimo propasti nobenega živila, ampak porabimo vse, ali pa shranimo za poznejše čase. Zdaj imamo res še vsega dovolj, toda zima je dolga in na prve pridelke iz vrta bomo še dolgo čakali.

Ko spravljamo zelenjad v zimske shrambe, ne pozabimo na semenske rastline. Vsa dvoletna zelenjad, torej kapusnice, korenasta zelenjad in čebulnice grdo v seme šele drugo leto. Odberimo torej že zdaj najlepše glave zelja, ohrovt, kolerabe, mladične karfijole, jih vzdignimo iz zemlje s koreninami ter jih presadimo v hladen prostor, kjer tudi v najhujšem mrazu ne zmrznejo. Prav tako naj se že zdaj pri spravljjanju odbere za seme najlepše korenje, zelena, peteršilj, rdeča pesa, repa itd. Vse izbrane semenske rastline spravimo posebej, da se ne zamešajo z drugimi. Ugovor, češ da se dandanes seme lahko poceni kupi, ne drži. Izvečine vse zelenjadno in cvetlično seme, kar ga je po semenskih trgovinah naprodaj, je uvoženo iz inozemstva. Ob sedanjih razmerah pa nič ne vemo, koliko časa bo ta uvoz še mogoč. Pa ko bi zelenjadna in cvetlična semena tudi še na dalje lahko v poljubni mno-

žini uvažali, naj nas to nič ne moti. Trdno se držimo načela: Kar lahko pridelamo doma, tega ne kupujmo! In zelenjadno seme — vsaj od nekaterih plemen — se pa v najboljši kakovosti prav lahko pridela doma z majhnim trudom in brez vsakršnih stroškov. Toda je treba že zdaj misliti na to, sicer bo za nekatera najvažnejša plemena (dvoletnice) prepozno. Na kaj je treba posebno paziti, da pridelamo čiste sorte, bomo že o pravem času opozorili, v kolikor bi to še ne bilo splošno znano.

V vrtu imamo pred zimo še razna druga dela, in sicer: Prekopljimo na globoko prazne gredice in jih pognojimo s hlevskim gnojem. Pustimo pa zemljo čez zimo v grudah, da čim globlje vpliva na njo zrak in zmrzal. Jeseni gnojimo lahko tudi z bolj svežim gnojem, ker se čez zimo v zemlji razkroji. Tudi z apnom gnojimo najbolj uspešno jeseni. Pomniti pa moramo, da gred, kamor pride apno, ne smemo gnojiti obenem s hlevskim gnojem. Apno trosimo v suhem vremenu in ga takoj podkopljimo, da se čimbolj zmeša z zemljo.

Kdor ima v vrtu okrasno rastlinje, ga mora pred zimo zavarovati. Visoke vrtnice pripognemo k tlom, pokrili jih bomo pozneje; nizke vrtnice obsujemo z zemljo; iz zemlje pobereimo gomolje dalij ali georgin, čebulice mečkov; posadimo pa čebulice tulipanov, narcis in drugih čebulnic.

Pred zimo uredimo kompost in popolnoma očistimo vrt. H.

Vinograd in klet v novembru

Utihi je čriček, in klopotei po Štajerskem so onemeli, po hramih, zidanicah in kletih se pa »pogovarjajo angelci«, kjer se že niso docela pogovorili. Vinogradi pa samevajo rumeneli in tihi. Dali so skrbnemu gospodarju, kolikor so mogli, sedaj pa čakajo, da se spomni on nanje in jim da, česar potrebujejo.

Z grozrdjem smo vzeli trtju in zemlji znatno količino redilnih snovi, ki jih je treba zdaj nadomestiti. Zemlja, ki je udelana in zbita, potrebuje rahljanja in nege, da bo prihodnjo pomlad spet mogla v polnem obsegu vrniti pridnemu kmetu njegov trud. Čaka nas zdaj torej globoka zimska kop in pa gnojenje.

Najbolj prav je seveda, če vinograd pognojimo vsaka tri leta prav temeljito z dobro uležanim in preperelim hlevskim gnojem. Kdor ima kompost, si lahko pomaga z njim; tudi tako imenovano »zeleno« gnojenje je dobro. Na 1 ha vinograda potrebujemo vsako leto okrog 200 stotov (meterskih centov) hlevskega gnoja. Če gnojimo — kakor smo rekli — vsaka tri leta, potrebujemo za vsak ha 600 stotov, ali za 1 oral okroglo 300 stotov. Ta količina dobrega hlevskega gnoja zadostuje in ni treba dodajati nič umetnih gnojil. Kdor pa hlevskega gnoja nima zadosti, je treba izpadek nadomestiti z umetnimi gnojili. Vzemimo pri-

mer, da nam hlevskega gnoja zmanjka za polovico. V tem primeru moramo dodati na 1 ha letno okrog 100 kg superfosfata, 150 kg 40% kalijeve soli in 150 kg apnenega dušika; za tri leta je treba te količine nekako potrojiti, torej: za tri leta pride na 1 ha 300 kg superfosfata, 450 kg kalijeve soli in 450 kg apnenega dušika. Vsa ta umetna gnojila pa lahko zamenjamo z okroglo 600 kg nitrofoskala I.

Navedene količine umetnega gnoja se znižajo, če je hlevskega več kot polovico, zvišajo pa, če ga je manj. To si mora vsak vinogradnik sam preračunati.

Gnoj, bodisi hlevski ali umetni, raztrosimo po vinogradu in ga podkopljemo. Kjer smo predlanskim gnojili s hlevskim gnojem, pa smo ga podkopali premajhno količino, dodamo manjkajoče gnojilo letos v obliki umetnega gnojila. Na leha, ki smo jih lani pognojili s hlevskim gnojem, letos nič ne gnojimo. Če je bilo gnojenje prepičilo, bomo prihodnje leto dodali umetnega gnoja. Pognojiti in okopati moramo vinograd na vsak način še jeseni, da bo imela trta spomladi dovolj redilnih snovi v raztopljeni obliki na razpolago in da bo v zemlji dovolj zraka in vlage.

Jesensko oziroma zimsko kop opravimo tako, da zemljo globoko prekopljemo, kjer smo gnojili, podkopljemo gnoj, zemljo pa nekoliko potegnemo h trsju. Zlasti moramo paziti na letos posajeno trsje, ki ga moramo tako zavarovati

pred mrazom, da rozge vsaj do četrtega očesa zagrnamo z zemljo.

V vinski kleti bo glavno vrenje končano. Kakor hitro se to zgodi, je treba sode dopolniti, vendar tako, da pustimo še nekoliko praznine zaradi dokipevanja, v pilke pa namestimo dokipelne vehe, če teh nimamo, pa pustimo v njih kipelne vehe. V splošnem so letos vinski mošti dobro povreli, ker je bilo vreme ob trgatvi dovolj toplo. Vendar bo prav, če jih še parkrat premešamo, da se droži razpršijo po tekočini in opravijo svoje delo do konca ter ves sladkor pretvorijo v alkohol. Ko bodo mošti popolnoma povreli, napolnimo sode do pilke in jih zapremo z navadnimi vehami. Potem pa jih pustimo pri miru do prvega pretakanja. Letos mošti v splošnem nimajo veliko kisline, zato poznejše mešanje ne bo nič potrebno.

S kletjo ravnamo tako, da bo v njej vedno pravilna toplota. Kadar jo zračimo — kar je kipenju potrebno — jo odpirajmo vedno ob času, ko zunaj ni preveč hladno. Stara vina bomo zdaj tudi pretočili, če jih je še kaj v kleti in če jih nismo pretakali že pred trgatvijo. Pretočimo jih skrbno na ta način, da pridejo čim manj v stik z zrakom.

O sv. Martinu bomo letošnji pridelek, ki bo postal vino, pokusili. Upamo, da bodo naši vinogradniki zadovoljni, saj obeta biti kakovost letošnjih vin zelo dobra. Potem bo pa treba žlahtno kapljico spraviti v denar. O tem pa morda enkrat prihodnjič!

Polje in travnik v novembru

V preteklem mesecu smo posejali ozimna žita in po večini že tudi pospravili še ostale pridelke, kakor peso, strniščno repo, korenje in še druge pozne sadeže. Kolikor to delo še ni do kraja opravljeno, ga bomo izvršili še v novembru, treba se bo pa podvizati, da nas ne prehití zima s snegom in mrazom. Sicer letos pišejo, da so lastovke zelo pozno odletele in da bo zato jesen dolga; toda drugo vprašanje je, koliko so te napovedi zanesljive.

Nekateri kmetovalci sadijo veliko korenstva in krompirja. Zato se lahko dogodi, da jim v kletih zmanjka prostora. Toda to ni nič hudega! Saj dobro vedo, da se ti pridelki lahko prav dobro shra-

nijo čez zimo v zemlji, in sicer v posebnih jamah, ki jih po navadi imenujemo podpisnice. Skušnje celo učijo, da se gomoljstvo in korenstvo v jamah celo bolje ohrani čez zimo, kakor v kleti, le eno je seveda nujno potrebno: jame morajo biti prav narejene in prav pokrite. Napak bi ravnal, kdor bi izkopal globoko jamo in vanjo zakopal pridelke; zemlja je topla, kar na korenstvo slabo vpliva. Zato naj bodo jame samo 15–20 cm globoke. Vanje zložimo korenstvo ali krompir tako, da ima obliko strehe. Kup naj bo širok en meter. Pokrijemo ga najprej s slamo, na katero naložimo tanko plast zemlje. Ko se pridelek v kupu posuši in nastopijo hladni jesenski dnevi,

je treba kup bolj na debelo pokriti z zemljo. Plast zemlje naj znaša okrog pol metra. Kdor hoče biti na gotovem, da mu bodo pridelki v podsignicah res dobro prezimili, ne da bi mu bilo treba posebne pazljivosti, naj napravi pod kupom dušnik iz lat, po vrhu kupa pa naj položi svežnje frstike, da more krompir ali korenstvo dihati in izparivati. Nujno je tudi potrebno, da izkoplje okrog kupa jarek z zadostnim padcem, da se voda dobro odteka.

V podsignicah čez zimo ni mogoče prebiranje in izločevanje gnilih in nagnitih plodov, kar je brez dvoma slaba stran tega shranjevanja. Toda tudi temu nedostatku se pride v okom na ta način, da v podsignice spravljamo samo zdravo in lepo blago, ki smo ga poprej skrbno prebrali.

V novembru nas čaka še en važen opravke na polju, in sicer jesensko gnojenje in oranje tistih njivskih parcel, kamor bomo prihodnje leto sadili okopavine. Čemu gnojiti že jeseni? Zato, da se gnoj, ki v obliki, kakor ga podorjemo, ni sposoben nuditi redilne snovi rastlinam, čez zimo razkroji v takšne sestavine, da ga rastline lahko porabijo za hrano. Gnoj se mora torej čez zimo razkrojiti. Zato ni vseeno, kako ga podorjemo. Drugače je treba to napraviti v težki in drugače v lahki zemlji. V težki zemlji ga je treba plitvo podorati, da ne pride pregloboko v zemljo, kjer bi se zaradi pomanjkanja zraka ne mogel razkrajati. Temu plitvemu oranju pa mora slediti globoka jesenska brazda, ki spravi gnoj nekako v srednjo plast rodovitne zemlje (humusa). V lahkih zemljah pa gnoj podorjemo takoj bolj globoko, ker ni nevarnosti, da bi ne sprhnel.

Travniki, kjer se bo kmalu ustavila paša, bodo v novembru še prav posebno klicali kmeta, naj se briga zanje in jim snovi, ki so jih v teku leta porabili za rast trav, nadomesti. Marsikateri kmetovalec tega klica ne sliši, ker meni, da iz travnika lahko samo jemlje, pa mu malo ali nič ne daje. Zato so naši travniki tako pogosto zanemarjeni čez zimo, čeprav mora biti tudi neučnemu kmečkemu človeku jasno, da mora tudi za travnike veljati znani pregovor: brez muje se še čevelj ne sezuje! Poleg tega je treba vedno misliti, da brez urejenih in dobrih travnikov ni in ne more biti dobre in pa lepe živine.

Kaj hočejo travniki od kmetovalca? Sedaj so povečini gnojnične jame polne. Treba je gnojnice razvoziti po travnikih. Kdor ve ceniti kompost in ga ima kaj v zalogi, ga bo raztrosil po travnikih. Delo bo bogato poplačano. Tudi za umetna gnojila je čas, da jih sedaj trosimo: našim travnikom najbolj primanjkuje apna. Zato imamo toliko mahu po travniških! Apneni prah ni tako draga stvar, da je ne bi bilo mogoče kupiti, čeprav ga je za zadostno apnenje treba na en hektar do 20 meterskih centov. Ali potem je mir štiri ali pet let! Še bolj učinkovita je kostna moka, ki je je treba na 1 ha do 400 kg, učinkuje pa tudi 4 leta. Najbolj izrazito delujoče gnojilo na travnikih je pa seveda Tomaževa žindra, ki še tretje leto učinkuje in daje obilno košnjo.

Vsa naštetá gnojila, od hlevskega gnojja pa do Tomaževe žindre, se v zemlji počasi razkrajajo in ne učinkujejo takoj. Zato jih je treba raztrositi na vsak način za prihodnje leto že jeseni. Ko smo raztrosili gnojilo, pride nekoliko pozneje na vrsto travniška brana, s katero raztrgamo travno rušo in nekoliko razrežemo zemljo, da pride vanjo zimska vlaga in mraz, ki jo razdrobi in napravi rodovitno.

Napredni kmetje travnike od časa do časa tudi pomladijo, obnovijo. To se napravi na ta način, da se travniki v določenem redu preoravajo. To oranje je treba izvršiti sedaj v jeseni. Čez zimo bo zemlja v brazdi premrznila in s tem postala prhka. Kakor vidite, je za dobrega gospodarja tudi na travniku veliko važnega dela!

SEJMI

do 19. novembra.

13. XI.: gov. in kram. Radeče pri Zid. mostu; živ. in kram. Smartno pri Litiji. Bučča vas; svinj. Središče. — 14. XI.: živ. in kram. Metlika; živ. Kamnik; svinj. Ormož; živ. Ljutomer; konj., gov. Maribor; svinj. Dol. Lendava. — 15. XI.: živ. Ljubljana; živ. in kram. Grahovo, Vransko; svinj. Celje, Ptuj, Trbovlje; živ. in kram. Gor. Radgona, Poljčane; živila in praš. Trbovlje. — 16. XI.: živ. Šmihel-Stopiče; svinj. Turnišče; živ. in kram. Bogojna. — 17. XI.: svinj. in drobn. Maribor. — 18. XI.: živ. in kram. Senožeti, svinj. Brežice, Celje, Trbovlje; živ. Blanca.

V vsako hišo »Domoljuba!

Nekaj pribomb o pitanju prašičev

Pitaj samo zdrave prašiče! Edino le taki izkoristijo hrano, nikoli pa ne bolni ali tudi samo bolehní. Zato bodi tvoja prva skrb pri izbiri živali za pitanje, da si izbereš le ščetinarje, ki imajo v vsakem oziru zdrav organizem; ako poskušaš svojo rejsko umetnost pri bolnih živalih, ne boš uspel. Kakor je ta stvar sama po sebi umljiva in naravna, se pa vendar dobiyo gospodarji in gospodinje, ki tega prvenstvenega načela ne upoštevajo in poskušajo pitati prašiče, ki so zaostali v razvoju, bodisi zaradi kakih notranjih organskih napak ali pa zaradi kake nastopajoče kronične bolezni. Take živali ne izkoristijo krme tako, kakor bi bilo za te koristno; namesto da bi se njihov telesni razvoj poboljšal, se nasprotno rad celo poslabša; breme namreč, ki ga nakladaš živali z obilno krmo, ni njenemu zdravju v korist, ampak v škodo, zato tudi izkoriščanje krme vedno bolj nazaduje. Pitanje bolehnih prašičev je torej zapravljanje krme in prvo, kar ima ukreniti gospodar-pitalec je, da si izbere za pitanje samo popolnoma zdrave živali, da pa tudi pozneje vsako žival, ki zboli ali se izkaže kot že od poprej kakorkoli abnormalna, takoj izloči izmed pitancev ter proda mesarju; saj za plemo je takno revše še manj porabno, da bi se pa lotil zdravljenja, ne kaže — pri prašičih je to največkrat brezuspešno.

Sicer stremimo pri vsej in vsaki živinoreji za tem, da krmila kar najbolje izkoristimo, vendar so pa mnoge okoliščine take, da živali izrabljajo krmске vrednote, ne da bi pri tem ustvarjale na sebi otipljivo telesno snov, n. pr. delovne živali. Drugačna je stvar pri pitanju; cilj pitanja je vendar ta, da dosežeš s čim manjšo množino krme v najkrajšem času čim največji prirastek na živi teži, to je čim več mesa in masti. Zato morajo biti pa živali, ki jih pitaš, po možnosti pri miru, kajti vsako gibanje izrablja snovi, ki so torej za telesno debelenje izgubljene. Gibanje mora torej v dobi pitanja izostati; pitalni prašiči so obsojeni k trajnemu počitku.

Ker pa boš prašiče, posebno bogato krmljene, ohranil trajno zdrave le pri dobrem, svežem zraku za dihanje, zato mora biti hlev, ki služi kot pitališče, tak, da ti je lahko v vsakem

oziru porok za dovoljno množino zdravega zraka.

Vsaka žival ima svojo, od Stvarnika ji določeno telesno toplino, ki jo ohranja in uravnava s svojim življenjskim delovanjem. Če je pa zunanja toplotina neugodna in je prašič prisiljen zaradi mraza oddati del svoje telesne gorkote (v mrazu) ali pa jo sprejeti v povečani meri (v vročem letnem času) — mora v svrhu regulacije telesne topline ali kuriti svoje telo ali pa ga hladiti; v obeh slučajih pa žival izrablja snovi, ki so torej za debelenje izgubljene. Če se hočeš izogniti takim izgubam — in to zahteva tvoja lastna korist! — skrbi, da bo v pitališču vedno primerna toplotina, ki se giblje med 13 in 20° C. Razne zdravstvene naprave, ki jih nujno zahteva uspešno pitanje, nam glasno pričajo, da mora biti hlev, zlasti pri večjem številu pitancev in pa v neugodnem zimskem (pa tudi zelo vročem poletnem) času že prav smotrno urejen, ako hočeš računati na uspešno pitanje. Da si prihraniš na prostoru in stroških za stavbo, je primerno, če spraviš po več živali v en skupen kôč. Seveda se moraš pa pri tem varovati vsakga ekstrema (prenapetosti), kajti prašič pri mizi in postelji ne pozna nobenega socialnega čuta; močnejši ščetinarji odpravljajo slabejše na najslabše mesto pri koritu, kakor tudi na ležišču, in jih tako ovirajo v razvoju. Zato pa devaj v skupni kôč le popolnoma izenačene, enako krepke živali. V enem kôču naj ne bo preko 8 do 10 živali.

V svinjaku za pitanje naj vlada kolikor mogoče največji mir; vsako razburjenje živali pomeni izgubo krme. Kadar torej spravljaš gnoj iz hleva in nastiljaš kôče na novo s svežo, suho slamo — in to naj se zgodi sleherni dan! — ravnaj pri tem delu z največjo obzirnostjo in mirom! (Nadaljevanje prih.)

Pravni nasvet

Sosedova ograja. F. R. — Sosed večkrat popravljá ograjo za vašo hišo in sili vedno bolj v vaše zemljišče. Vprašate, ali morete zahtevati, da vam sosed prigradeni del zemljišča vrne. — Ako sosed zaradi 30-letnega uživanja vašega zemljišča ni priposestvoval, ga lahko zahtevate nazaj, ker če ne pristane z lepa, lahko vložite tožbo.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

KUHINJA

Guljaževa juha. Na masti prepražim precej sesekljane čebule, nato dodam za noževo konico sladke paprike, ščep strte kumine in tri četrtil kilograma olupljenega, na kocke zrezanega krompirja. Ko se krompir nekaj časa praži, ga potreseš z moko. Ko moka zarumeni, zalijem juho, z juho od kosti ali s kropom. Med vrenjem pridenem juhi vejico petršilja, vejico zelene, vejico materne dušice, vejico majarona in vejico štrajja. Vse te dišavnice zvežem z nitko in odstranim takrat, ko je juha kuhana. Juha je kuhana, ko se krompir zmehča. Juho osolim, jo zboljšam z žlico kisle smetane in po potrebi okisam z limono ali kisom.

Jabolčni hren. Četrtil kilograma jabolk olupim in zribam na strgalniku. Korenino hrena operem, mu ostrgam kožo in ga tudi na strgalniku zribam. Oboje denem v posodo za omako, osolim, osladkam s 3 dkg sladkorja, zalijem z juho ali kropom ter po okusu okisam s kisom.

Pražen krompir. Krompir operem in skuham v oblikah. Kuhanega olupim, zrežem na rezine in denem na razbeljeno mast, v kateri sem zarumenila sesekljano čebulo. Krompir med praženjem večkrat premešam. Lahko ga tudi stlačim. Za tak krompir mora biti vroč, olupljen in zrezan. Ako pa hočem, da ostane krompir v koščkih, ga shladim in shlajenega olupim in razrežem ter denem na razbeljeno mast z zarumenelo čebulo.

Pečeno srnino meso. Meso mlade srne ne denem v kvašo. Pač pa polijem osnaženo meso z nekaj kapljicami olja in z limoninim sokom. Hrbet ali stegno poprej pretaknem s suho slanino, osolim in pustim eno uro stati. Nato denem meso v kozico, ga polijem z mastjo, dodam odrezek čebule in pečem v pečici med pridenim polivanjem z mastjo. Pečeno meso razrežem na kose, polijem z mastjo, v kateri se je meso peklo in dam na mizo s kislimi gobicami z različno solato ali prusnicami. Prav tako pripravljeno srnino meso napravim lahko v omaki. V ta namen vzamem pečeno meso iz kozice. Potreseš mast z moko. Ko moka zarumeni, zalijem z juho, dodam nekaj žlice kisle smetane in zavreto polijem po raz-

rezanem mesu. To pečenko obložim s kislimi gobicami in s kupčki obarjenega riža ali s krompirjevimi cmoki ali makaroni. Da napravim riževe kupčke, pomakam pred vsakim zajemanjem majhno zajemalko v vročo vodo.

Zdrobov narastek. Četrtil litra mleka zavrem. V zavreto mleko stresem 10 dkg zdroba in mešam, da se zgosti. Nato postavim na stran, da se zdrob shladi. Posebej mešam 6 dkg surovega masla, 4 dkg sladkorja, 3 rumenjake, malo limoninih lupinic in nazadnje sneg 3 beljakov ter shlajen zdrob. Skledo pomažem z maslom, potreseš z drobtinicami in zravnaj mešanico po skledi ter pečem v pečici pol do tri četrte ure. Pečen narastek potreseš s sladkorjem in polijem z razredčenim malinovcem.

Krompirjeve kroglice. Krompir olupim, operem in izdolbem s strojčkom v kroglice. V pomanjkanju strojčka napravim z roko za oreh debele kroglice. (Ostali krompir porabim za pretlačeno krompirjevo juho.) Te kroglice skuham v slani vodi. Kuhane kroglice odcedim in vržem v razbeljeno surovo maslo ali v mast, v kateri sem prepražila sesekljan zelen petršilj.

Liptavski sir. Za sir rabim 10 dkg surovega masla, 2 dkg kaper, eno čebulo, dve sardeli, malo kumene, sladke paprike, žličico gorčice, 30 dkg sira, primerno soli in zelenega petršilja. Surovo maslo mešam in mu polagoma primešujem sesekljane kape, sok ene čebule, sesekljane kumene, gorčice, sladko papriko, pretlačene sardele in nazadnje pretlačen sir in primerno soli. Iz vseh teh snovi oblikujem stožec in ga obložim z zelenim petršiljem, z majhnimi ploščicami kuhane rdeče pese ali za časa rdeče redkvice z isto.

DOMAČA LEKARNA

Mazilo, če zatekajo udje ob vodenici. Raztopi dve žlici svinjske masti in primešaj ji žlico brinjevega in žlico rožmarinovega olja. Utiraj se s tem tudi, če te zbada zaradi zaprtih vetrov, če te prijemlje krč in če so se razjezile gliste. Poleg umivanja uživaj tudi dvakrat na dan po deset kapelj tinkture brinjevih jagod.

GOSPODARSKE VESTI

CENE

Ljubljana. Pšenica 1 kg 1.90—2.10 din, ječmen 1.95—2.20, rž 1.95—2, oves 1.95—2.30, koruza 1.50—1.85, fižol 3.50—5.50, krompir 1.25—1.50, seno 100 kg 70—100, slama 30 din. Sadje: jabolka I. 5, II. 3.50, III. 2.50; hruške I. 7, II. 4, III. 3; svinjska mast 21—22, med 18—21 din za 1 kg.

Kranj. Pri kupčijah od 100 kg navzgor so cene sledeče: pšenica 100 kg 200 din, ječmen 195, rž 190, oves 170, koruza 160, fižol 350—440, krompir 110, seno 75, slama 50 din. Sadje: jabolka I. 4, II. 3, III. 2.50; hruške I. 5, II. 4, III. 3 din kg; svinjska mast 19—20, med 24, neoprana volna 26, oprana 36, mleko 2—2.25, sur. maslo 28 din kg, drva 1 m 95 do 100 din.

Maribor. Pšenica 1 kg 1.90 din, ječmen 1.70, rž 1.85, oves 1.98, koruza 1.85, krompir 1.60, seno 100 kg 80—85, slama 42.50; sadje: jabolka I. 4, II. 3, III. 2; hruške I. 7, II. 5, III. 3; svinjska mast 18.50, med 16, mleko 1 l 1.75, surovo maslo 1 kg 23, drva 1 m 90 din.

Celje. Pšenica 100 kg 200 din, ječmen 200, rž 200, oves 180, koruza 150, fižol 300—350, krompir 125—135, lucerna 90, seno 70—80, slama 40 din. Sadje: jabolka: I. 200, II. 150, III. 70; hruške I. 250, II. 200, III. 150; svinjska mast 1 kg 18—19, slanina 17, med 20, mleko 1 l 1.75—2, sur. maslo 1 kg 28—36, drva 1 m 90 din.

Slovenj Gradec. Pšenica 100 kg 150 dinarjev, ječmen 170, rž 180, oves 145, koruza 160, fižol 350, krompir 100—125, seno 60, slama 35; slanina 1 kg 18, svinjska mast 20, med 20, mleko 1 l 2, sur. maslo 1 kg 30, drva, bukova 1 m 70—75, mehka 40 din.

ŽIVINA

Ljubljana. V prvih dneh novembra so bile cene živine v Ljubljani sledeče: voli I. vrste 5.50—6.50 din, II. 5—5.50, III. 4—4.50; telice I. 5.50—6.50, II. 5—5.50, III. 4—4.50; krave I. 4—4.50, II. 3.50—4, III. 2.50—3; teleta I. 6—7, II. 6; prašiči špeharji, domači 9, sremski 10—11, pršutarji 8—8.50 din za 1 kg žive teže. Surove kože goveje 8—12, telečje 13, svinjske 10 din za 1 kg.

Kamnik. Poročajo, da se cene živine gibljejo takole: voli I. vrste 5.50 din, II. 4—5, III. 3.75—4; telice I. 5, II. 4.50, III.

3.25; krave I. 4.75, II. 4, III. 3.25; teleta I. 6, II. 5; prašiči špeharji 9—10, pršutarji 8—9 din za 1 kg žive teže. Surove kože goveje 9, telečje 13, svinjske 8 din za kg.

Kranj. Na rednem ponedeljskem sejmu 30. oktobra so zaznamovali te cene: voli I. vrste 5.50—5.75 din, II. 5, III. 4.50; telice I. 5.50, II. 4, III. 3.50; krave I. 4, II. 3.50, III. 3; teleta I. 7, II. 6; prašiči špeharji 8—9, pršutarji 9—10 din za 1 kg žive teže. Surove kože goveje 11, telečje 13, svinjske 7 din za 1 kg. Promet: prignali so 38 volov (prodali 20), 10 krav (5), 3 junice (1) in 4 teleta (4) ter 191 prašičev (87).

Celje. Konec oktobra beležijo sledeče cene živine: voli I. vrste 5 din, II. 4.50, III. 3.50—4; telice I. 5; II. 4.50, III. 3.50—4; krave I. 4, II. 3, III. 2.50; teleta I. 5, II. 4.50; prašiči špeharji 10, pršutarji 8 din za 1 kg žive teže. Surove kože goveje 7—10, telečje 12—13, svinjske 6 din za kg.

Slovenj Gradec. Po zadnjih podatkih s konca oktobra je imela živina v okraju sledeče cene: voli I. 4, II. 3, III. 2; telice I. 4, II. 3, III. 2; krave I. 3, II. 2.50, III. 1.50—2; teleta I. 6, II. 5; prašiči pršutarji 7 din za 1 kg žive teže. Surove kože goveje 12—14 din za 1 kg.

Lendava. Dne 25. oktobra je bil sejem plemenske rodovniške živine v Belčincih, kamor so prignali 79 mladih rodovniških bikov svetlolisaste pasme. Prodali so jih 38 glav po sledečih cenah: prvovrstno blago 6.50—7.50, drugovrstno 5.50—6 din za 1 kg žive teže.

CENE LESA

Ljubljanska borza za blago in vrednote izkazuje dne 3. novembra t. l. sledeče cene lesa:

Smreka in jelka: hlodi I/II monte 160—190 din za 1 m, brzojavni drogovi 160—190, bordonali 200—210, filerji 5/6 210—220, trami ostalih razsežnosti 190—210, deske-plohi 370—410, brusni les za celulozo 135—145 din.

Bukev: hlodi I/II od 30 cm naprej 100—130 din za 1 m, hlodi za furnir od 40 cm dalje 200—230, deske-plohi 250—500, parjeni 320—630 din.

Hrast: hlodi I/II od 30 cm naprej 180—300, bordonali 750—850, deske-plohi 730—950, frizi, široki 5, 6 in 7 cm 700—780, široki 8—12 cm 800—900 din za 1 m.

PRAVNI NASVETI

Kdo je v boljšem gmotnem položaju? I. D. — Mali kmetski posestnik je posodil vsoto denarja drugemu posestniku, ki ima sicer manjše posestvo, toda njegova žena ima trgovino. Upnik trdi, da je dolžnik v boljšem gmotnem položaju, kakor on in dolžniku ne priznava zaščite. Vprašate, ali ženina trgovina vpliva na vprašanje moževe zaščite. — Po predpisih uredbe o likvidaciji kmetijskih dolgov dolžnik-kmetje ne uživajo zaščite, če so v boljšem gmotnem položaju od svojih upnikov. Pri oceni imovinskega stanja upnika odnosno dolžnika se računa imovina zakonskega druga upnika ali dolžnika, s katerim živi v skupnem gospodinjstvu, kakor da je to imovina upnika, odnosno dolžnika. Če ima v gornjem primeru dolžnikova žena trgovino, se bo sodišče tudi na to oziralo, ko bo presoјalo vprašanje, kdo živi v boljšem gmotnem položaju, ali upnik ali dolžnik.

Prevzem posestva in dolga. — Od matere ste prevzeli posestvo in ste v izročilni pogodbi navedli vse dolgove, ki ste jih prevzeli. Sedaj, po preteku pol leta pa se je oglašil neki upnik, ki trdi, da je pred leti posodil materi 500 din, in mati prizna, da je res ta denar prejela. Vprašate, kdo je dolžan ta dolg povrniti, vi ali mati. — Upnik sme zahtevati povračilo denarja od matere, ker ga je njej posodil. Sme pa zahtevati povračilo dolga tudi od vas kot prevzemnika posestva, čeprav se vi nasproti materi niste zavezali, da boste ta dolg plačali. Če bo upnik vas kot prevzemnika posestva tožil na povračilo materinega dolga, boste vi obsojeni na povračilo tega dolga, razen v primeru, če bi se vam v pravdi posrečilo dokazati, da niste vedeli za materin dolg in zanj tudi niste mogli vedeti.

Čevljarjev davek. Z. L. — Pred dvema leti ste zaposlevali pomočnike. Davkarija še vedno terjaa od vas davek, čeprav nimate več pomočnikov. Vprašate, kaj storiti. — Davku ste še vedno zavezani, čeprav delate brez pomočnikov. Razlika je samo ta, da niste dolžni plačevati tudi za pomočnike pavšalnega davka. Če vam ga še vedno nalagajo, prijavite davčnemu oblastvu, da delate sami brez pomočnikov.

Pot čez sosedov vrt. D. I. V. — Že več desetletij hodite s svojimi predniki po sosedovem vrtu. Sosed pa namerava vrt ograditi in vam zabraniti pot, češ da lahko hodite okrog vrta, kjer je občinska pot. Vprašate, ali vam sosed lahko zabrani pot, ki jo s predniki uporabljate že nad 30 let. — Za služnostno pravico poti ne zadostuje, da upravičenec hodi ali

vozi po poti nad 30 let, ampak mora hoja ali vožnja po tej poti služiti koristnejšemu in udobnejšemu uživanju zemljišča, na katero pelje ta pot. Če pelje v bližini navedene poti druga pot, ki je celo občinska, se nam zdi, da je razlika med dolžino ene in druge poti tako malenkostna, da bo težko reči, da vam pot preko sosedovega vrta služi v koristnejše in udobnejše uživanje Vašega zemljišča, kakor občinska pot. V primeru pravde lahko sodišče odloči iz navedenega razloga proti vam.

Povrnitev takse od kupne pogodbe. K. M. — Kupili ste zemljišče in ste že plačali takso, ki vam jo je odmerila davčna uprava. Sedaj ste se pa premislili in bi radi pogodbo razdrli, če bo seveda prodajalec na razdor pogodbe pristal. Vprašate, ali vam bo davčna uprava v tem primeru takso povrnila. — Takse ne boste dobili nazaj, če pogodbo razderete. Velja namreč pravilo, da se mora od sklenjene kupne pogodbe plačati taksa ne glede na to, ali se pogodba izvrši ali ne.

Nehvaležen sin. B. R. L. — Sinu ste izročili posestvo ter ste si izgovorili preužitek v denarju in živežu. Zadnje čase vam izgovorjenega denarja sploh ne daje in tudi živeža vam ne daje toliko, kolikor je bilo izgovorjenega, češ da se je podražil. Vprašate, če sprememba cene kaj vpliva na prevzemnikove obveznosti. — Prevzemnik posestva vam je dolžan dajati vse tisto, kar ste si izgovorili, tako v naravi kakor v denarju. Sprememba v ceni nima nobenega vpliva na njegove dajatve.

Plačilo za delo. C. A. V. — Pri sorodniku, ki je posestnik, ste dalje časa delali in vam ni dajal drugega, kakor hrano in obleko. Sedaj ste se z njim sprli in vas je odslovil. Vprašate, ali lahko zahtevate plačilo za delo in koliko? — Ker se niste dogovorili, da boste delali brezplačno, vam pripada primerno plačilo. Poizvedite, kako so v vašem kraju enaki delavci za enaka dela plačani in če ste manj dobili, kakor dobe drugi delavci za enaka dela, lahko od sorodnika zahtevate, da vam plača, kar vam še pripada. Če ne bo dal zlepa, ga lahko tožite.

Pokojnina dveh hčera. V. A. M. — Oče, ki je bil državni uslužbenec, je umrl in zapustil dve hčerki. Ena je v službi, druga pa je očetu gospodinjala in živi doma brez sredstev. Obe se potegujeta za pokojnino. Vprašate, katera hčerka ima večjo pravico do pokojnine po očetu. — Po uradniškem zakonu imata obe hčerki pravico do pokojnine po očetu, dokler se ne omožita. Če nočeta pokojnine sprejemati skupno, lahko prosita, da se jima ista razdeli in nakazuje vsaki posebej. Dobili bosta vsaka polovico.